

MEMORIAŁ
Generał Marii Wittek

2KC

†

CZEKAŃSKA Maria
ps. „Doktor Maria”

2154 / NSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — ⁺⁺ CZEKAŃSKA Maria.....
ps. „Doktor Maria”.....

I/1. Relacja ✓ k. 1, s. 1

I/2. Dokumenty (sensu ścisłym) dotyczące osoby relatora —

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ k. 1, s. 1

III/1 — Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 — Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 — Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 — Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 — inne... —

IV. Korespondencja —

V. Nazwiskowe karty informacyjne —

VI. Fotografie ✓ ksero pkt. II s. 1

I/1 Relacja

- Biogram [b. autore], [b. d.], rleps, kopia, k. 1, s. 1

T. 2154

14 1981

MARIA CZEKAŃSKA, ps. „DOKTOR MARIA” ur. 1902 r. w Pniewach
 zamiejskiej przed wojną w Poznaniu i tam uczęszczała geografii
 w jednolitym z gimnazjum, jednocześnie będąc asystentką
 na tamt. Uniwersytecie. Wzięła, a zwłaszcza wysiłkiem,
 przerwała jej ta praca. Przeszła się do Warszawy i tu zamie
 kazała przy ul. Polnej 40 (?), nadal uczyła na tej samej
 kompletach i przygotowywała materiały do przyszłych podręcz-
 ników geografii, letnich była autorką, bieżących wydawnictw.
 Podręczniki geografii Polski w jej opracowaniu były przeważ-
 ni podręcznikami do nauki tego przedmiotu po wojnie.

Należała do Związku Kobiet Czynu i prowadziła
 okazjonalnie wykłady w Instytucie Zachodnim zalesionym
 przez wteke M.P.-u. W Instytucie tym „Doktor Maria”
 skupiała się na zagadnieniach geografii regionalnej Polski
 i świata, poświęcając także wiele czasu (jako się to wówczas
 nazywało) ziemiom postulowanym, głównie Warmii,
 Mazurami, Pomorzu Zachodniemu, Śląskowi, które były
 bardzo, że ziemie te kiedyś będą do Polski należeć (były
 inkorporowane).

Po wojnie powróciła do Poznania nadal uczyła się
 z Uniwersytecie im. A. Mickiewicza. Osiągnęła habili-
 tację z nauk geograficznych, docenturę, a później
 profesurę - na tymże Uniwersytecie. Była czynną do
 końca życia znaną autorką szkolnych podręczników
 dla młodzieży (także i dla nauczycieli), często
 pisanych wspólnie z Panią Elżbietą Radziej-Ruśkowską.

Zmarła w Poznaniu w ~~19~~ roku 1991 i tam
 została pochowana.

II Materiały uzupełniające relację

A. Szamowiecka-Kieć, Prof. dr Maria Czekańska (1902-1991), Gazeta
Wielkopolska 6.04.2001, k.1, s.1

CMENTARZE W POZNANIU

T. 21541WSK
Prof. dr Maria Czekańska
 (1902-1991)

WSPOMNIENIE

ARCHIWUM RODZINNE

Cmentarz Parafialny Bożego Ciała, Dębiec, ul. Biuszczowa 7. Obecnie zamknięty. Tel. 832 19 27.
Cmentarz Parafialny MB Bolesnej, Górczyn, ul. Ściegiennego 35. Biuro czynne: pn.-pt. w godz. 9-14. Tel. 866 23 14.
Cmentarz Parafialny Cynstusa Dobrego Pastera, Jezyce, ul. Nowina 1. Biuro czynne: pn. w godz. 7.30-17, wpt. w godz. 10-14. Tel. 847 59 40.
Cmentarz Komunalny na Miłkowie, ul. Gnieźnieńska 36. Biuro czynne: pn.-pt. w godz. 7-15. Tel. 878 02 20.
Cmentarz Komunalny na Junikowie, ul. Grunwaldzka 305. Biuro czynne: pn.-pt. w godz. 9-13. Tel. 867 65 71, fax 867 60 01.
Cmentarz Zastulonych, Wzgórze św. Wojciecha. Tel. 853 25 41.
Cmentarz Parafialny św. Stanisława Kostki, Piątkowo, ul. Łowmiańskiego. Tel. do parafii 823 35 87.
Cmentarz Parafialny Matki Boskiej Częstochowskiej, Naramowice, ul. Jasna Rola. Tel. do parafii 820 45 04.
Cmentarz Parafialny św. Jana Pawła, ul. Lubińska. Tel. do parafii 847 06 87.
Cmentarz Parafialny św. Antoniego Padewskiego, Starołęka, ul. św. Antoniego. Tel. do parafii 879 31 84.
Cmentarz Parafialny św. Jakuba, ul. Głuszana. Tel. do parafii 878 80 10.
Cmentarz Parafialny Imienia Marii, ul. Głuszana. Tel. do parafii 878 80 10.

W pochodzących z XIX w. aktach metrykalnych parafii Lubasz w dekanacie poznańskim zachowało się wiele zapisów dotyczących mocno rozgałęzionej rodziny Czekańskich.

Wojciech, syn Laurentego Czekańskiego i Wilhelminy Kurt, urodził się w 1833 r. w Ciszkowic. Gdy dorósł, objął posadę nauczyciela w pobliskim Stajkowie i tam też założył rodzinę. Żoną Pauliną Jernatowską wychowywał jedynego syna – Władysława, ur-

szony syn, Bronisław, cieszył rodziców swą obecnością przez 33 lata. Po śmierci dzieci pojawiło się dwoje najmłodszych: Maria i o 15 miesięcy starszy Wiktor. To oni stali się całą radością, nadzieją i pociechą rodziców. Oboje otrzymali staranne wychowanie i wykształcenie. Ojciec, znany w całej okolicy miłośnik archeologii, geografii, historii i numizmatyki, przekazał swoje zainteresowania i pasję kolekcjonerską dzieciom, zwłaszcza Marii. W pińskim mieszkaniu Czekańskich było prawdziwe małe muzeum. Dziś kolekcje wykopaliskowe Władysława Czekańskiego stanowią integralną część zbiorów Muzeum Archeologicznego w Poznaniu, natomiast numizmaty trafiły do Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Wiktor, podobnie jak ojciec, wybrał karierę urzędniczą; Maria – pedagogiczną i naukową. Po uzyskaniu w 1921 r. świadectwa uprawniającego do nauczania w szkołach różnego typu, rozpoczęła karierę nauczycielską. Przed wojną pracowała w prywatnym Gimnazjum i Liceum p.w. Najświętszego Serca Jezusa, studiując równocześnie na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym Uniwersytetu Poznańskiego pod kierunkiem prof. Stanisława Pawłowskiego. W 1926 r. otrzymała stopień magistra, a w 1933 r. tytuł doktora filozofii w za-

Smochowice, ul. Lubowska. Tel. do parafii 848 84 44.

Cmentarz na Podolanach przy parafii Matki Bożej Pocieszenia, ul. Kartuska 33. Tel. do parafii 822 17 82.

USŁUGI POGRZEBOWE W POZNANIU

Biuro Usług Pogrzebowych, Waldemar Szczepanik, ul. Woźna 13a, tel. 855 72 27. Czynne całą dobę.

Charon Usługi Pogrzebowe, Poznań, ul. Zielona 5, tel. 851 70 00. Czynne całą dobę. Rawicz, ul. Kadecka 34, tel. celodobowy 26 82.

Usługi Pogrzebowe, Jerzy Kuzniowski, ul. Wielka 12, tel. 852 36 28. Czynne od poniedziałku do piątku w godz. 7-21, sobota 7-16.

Usługi Pogrzebowe, Piotr Pietuszyński, ul. Garbary 61 (wejście od ul. Woźnej), tel. 851 54 61. Czynne całą dobę.

Zakład Usług Pogrzebowych „Skotur”, ul. Woźna 11, tel. 853 01 60. Czynny całą dobę.

Spółdzielnia Pracy „Universum”, ul. Woźna 15a, tel. 53 19 43, czynny całą dobę. Zakład Usługowy, ul. Kosin-skiego 24, tel. 833 02 75.

Szary do wienców, Dorota Luczyk, ul. Kościelna 18, tel. 847 37 46. Zakład czynny od poniedziałku do piątku w godz. 8-16.

Krematorium – biuro czynne od poniedziałku do piątku w godz. 7-15, tel. 879 47 80.

GAZETA WYBORCZA Piątek 6 kwietnia 2001 www.gazeta.pl/poznan

dzionego w 1865 r. Rodzice marzyli o studiach teologicznych dla niego, ale przekreśliła je decyzja dyrektora gimnazjum w Rogoźnie do którego uczęszczał Władysław. Dr Sylvius Deluga wydał „włczy bilet” niedawnemu prymusiowi za niesubordynację wobec pruskich policjantów. Władysław nie mógł więc kontynuować nauki. Po odbyciu dwuletniej służby wojskowej rozpoczął pracę w sądownictwie, pokonując z czasem kolejne progi urzędniczej kariery i przenosząc się, zgodnie z wolą pracodawców, do różnych miejscowości. Po I wojnie światowej osiadł na stałe w Poznaniu, już jako naczelny sekretarz Sądu Apelacyjnego.

W listopadzie 1891 r. Władysław poświęcił w Poznaniu Stanisławowi Mierkiewicz, siostrze swojego dziadka Mieczysława. Młode małżeństwo oczekiwało się sześciorga dzieci, ale i w ich przypadku los okazał się niełaskawy. Po śmierci 6-miesięcznego synka zmarły także dwie córki: 4,5-letnia Izabela i 3-letnia Helenka. Urodzony w 1892 r. najstarszy

kreście geografii i geologii.

Lata okupacji spędził Maria Czekańska w Warszawie, włączając się w nurt tajnego nauczania, najpierw w Gimnazjum i Liceum im. Stefana Batoro, a potem w Małej Wsi koło Grójca. W Warszawie uczestniczyła również w pracach konspiracyjnego Uniwersytetu Ziemi Zachodniej i w zespołach twórczych się jeszcze nielegalnie Instytutu Zachodniego.

Po wojnie wróciła do Poznania, by kontynuować pracę w szkole. W latach 1945-1946 uczyła w Gimnazjum i Liceum im. Klaudyny Potockiej oraz w Gimnazjum i Liceum im. Genealogii Zamojskiej, przemianowanym później na Państwową Szkołę Ogólnokształcącą Stopnia Licealnego. W tym samym czasie podjęła też współpracę z Kuratorium Okręgu Szkolnego Poznańskiego, kierując Oddziałem Metodycznym Geografii i Geologii. W latach 1947-1956 pracowała na Wydziale Matematyczno-Przyrodniczym poznańskiego uniwersytetu na stanowisku starszego wykładowcy dydaktyki i oceniobnogi.

Od 1956 r., tj. od chwili, gdy została adiunktem, Maria Czekańska szybko konwulowała kolejne progi kariery naukowej, odnosząc nowe sukcesy, na tym polu. Była docentem, profesorem, prodziekanem i dziekanem Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi, kierownikiem Zakładu Geografii Regionalnej i Dydaktyki przy Katedrze Geografii Fizycznej UAM, uczestniczyła w pracach UNESCO w polsko-niemieckiej komisji podcz-

Czekamy na pożegnania

Jeśli chcą Państwo okolicznościowym tekstem pożegnać swoich bliskich, znajomych, wspomnieć ich po latach, w rocznicę śmierci, napisać o zasługach, prawiwości, drodze życia – nieodpłatnie udostępnimy swoje łamy. Wspomnienia można do nas przesyłać pod adresem: „Gazeta Wielkopolska”, ul. Kościuski 57, 61-891 Poznań – z dopiskiem „Pożegnania”. Teksty, nawet napisane ręcznie, można też przysłać do redakcji osobiste.

NEKROLOGI

Jak zamawiać?

Od poniedziałku do piątku nekrologi na następny dzień przyjmujemy do godz. 14 w naszych biurach ogłoszeń w Poznaniu (przy ul. Kościuski 57 od godz. 8 i przy ul. Gwamnej 13 od godz. 9). W soboty nekrologi do poniedziałkowego wydania przyjmujemy tylko przy ul. Kościuski 57 od godz. 10 do 13.

ARCHIWUM RODZINNE

nikowej. Była organizatorem i konsultantem szkolnictwa w różnych poziomach, tak w skali lokalnej, jak i ogólnopolskiej oraz międzynarodowej. Brała czynny udział w pracach naukowych i organizacyjnych Komitetu Badań Morza PAN. Kierowała Komisją Programową Geografii i Geologii przy Ministerstwie Oświaty i Wychowania. Uczestniczyła w pracach Polskiego Towarzystwa Geograficznego w Zarządzie Oddziału Poznańskiego i w Zarządzie Głównym.

Prof. Maria Czekańska jest autorką około 150 prac z zakresu oceanografii, hydrografii, geografii regionalnej i dydaktyki geografii, a także publikacji popularyzatorskich. Szczególne miejsce w jej dorobku stanowią podręczniki szkolne. Geografia dla klasy V, napisana wspólnie z Haliną Radlicz-Rühlową, doczekała się 19 wydań. Geografia Polki dla klasy VI – 12 wydań w pierwszej wersji i 10 w wersji poprawionej. Geografia świata dla klasy VIII miała – analogicznie – 11 i 8 wydań. Przy tej pozycji również współpracowała z Haliną Radlicz-Rühlową.

Podręczniki dla klasy VI i VII, przetłumaczone na język białoruski, czeski, niemiecki, rosyjski i słowecki, funkcjonowały jako pomoce naukowe dla szkół mniejszości narodowych w Polsce. Podręcznik dla klasy VI przetłumaczono również na język japoński i wydano go cztery rokrocznie. Sama autorka znała język francuski, angielski, niemiecki i łacina, co pozwalało jej na swobodne poruszanie się w świecie i nauce. Opisywane obszary znała często z własnych doświadczeń, od Bałkanów po Skandynawię; płynęła Wolgą do Astrachania, chronęła uroki Europy Zachodniej, szczególnie Holandii, której poświęciła całą książkę. Doczekała się licznych odznaczeń, medali i wyróżnień.

ANNA ŻARNOWIECKA-KIEC

Dnia 3 kwietnia 2001 r. rozstała się z nami
nasza najukochańsza Mama, Teściowa i Babcia

ŚT.P

EWA RZĄSA
z domu Dzieciolowska

W głębokim smutku pogrążeni
syn, synowa i wnuki

Pogrzeb odbędzie się w piątek 6 kwietnia o godz. 13
na cmentarzu przy ul. Lutyckiej.
Msza św. odprawiona zostanie tego samego dnia
o godz. 14 w kościele św. Wojciecha.

CZEKAŃSKA MAMA

